

KWALITEITSHANDVEST

Rekenkamer Metropool Amsterdam
Rekenkamer Den Haag
Randstedelijke Rekenkamer
Rekenkamer Rotterdam
Rekenkamer Utrecht

VOORWOORD

Als rekenkamers werken wij op basis van de gemeente- of provinciewet en de gemeentelijke en provinciale verordeningen. Wij stellen hoge eisen aan het openbaar bestuur dat wij controleren en daarom ook aan onszelf. Wij willen op basis van gedegen, relevante en gezaghebbende onderzoeksproducten een betekenisvolle rol vervullen in het lokale bestuur. Wij realiseren ons dat het gezag en het effect van de rekenkamer van vele factoren afhankelijk zijn. Deze factoren liggen, onder meer, besloten in de keten van besluiten over de organisatie, het onderzoek en het publicatieproces van de rekenkamer alsmede in de relaties met de bestuurlijke vertegenwoordigingen en de programmering van onderzoeken.

Daarom spreken wij af ons bij die besluiten te houden aan de uitgangspunten zoals verwoord in dit kwaliteitshandvest. Bij dit handvest hoort een toetsingskader, waarmee periodiek een beoordeling kan plaatsvinden.

Rotterdam, 28 april 2020

3e herziene versie

Rekenkamer Metropool Amsterdam

Jan de Ridder

Rekenkamer Den Haag

Manus Twisk

Randstedelijke Rekenkamer

Ans Hoenderdos

Rekenkamer Rotterdam

Paul Hofstra

Rekenkamer Utrecht

Peter van den Berg

INHOUD

VOORWOORD	1
INLEIDING	5
UITGANGSPUNTEN	7
Goed bestuur	9
Organisatie en medewerkers	9
Programmering	9
Onderzoeksproces	9
Onderzoeksproducten	10
Effectiviteit	10
Transparantie	10
Periodieke evaluatie	10
TOETSINGSKADER	11
Goed bestuur	13
Organisatie en medewerkers	15
Programmering	17
Onderzoeksproces	19
Onderzoeksproducten	21
Effectiviteit	23
Transparantie	25
Periodieke evaluatie	27

INLEIDING

In de Gemeentewet en Provinciewet is vastgelegd dat elke gemeente en provincie een rekenkamer dan wel rekenkamerfunctie moet instellen. Voor de rekenkamer zijn verschillende artikelen opgesteld die de onafhankelijke positie van de rekenkamer moeten waarborgen. Te denken valt aan het zelfstandig kunnen beschikken over middelen en de toegang tot informatie. Daarnaast zijn er artikelen opgesteld die het goed bestuur en de integriteit van de rekenkamer waarborgen, zoals de benoeming van het bestuur, het opstellen van 'een reglement van orde', het afleggen van de ambtseed, en de regeling van nevenfuncties. Ook in de gemeentelijke en provinciale verordeningen is de positie van de rekenkamer nader uitgewerkt. Dit kwaliteitshandvest en toetsingskader gaan uit van al deze wettelijke regelingen en verordeningen en willen met onderstaande toetsingscriteria komen tot een verdieping van het begrip kwaliteit bij de rekenkamer. Een uitwerking op basis waarvan een gesprek tussen rekenkamer en belanghebbenden kan plaatsvinden en waar men de rekenkamer over haar functioneren op kan aanspreken.

UITGANGSPUNTEN

Goed bestuur

Het bestuur van de rekenkamer handelt onafhankelijk, deskundig en integer. Het gevoerde bestuur is rechtmatig, doelmatig en doeltreffend. De oordeelsvorming van het bestuur van de rekenkamer over het functioneren van de gemeente of de provincie is weloverwogen en transparant.

Organisatie en medewerkers

Het bestuur van de rekenkamer beschikt over een professionele staf. De onderzoeksstaf heeft een academisch werk- en denkniveau, bezit onderzoeksvaardigheden en politiek-bestuurlijke sensitiviteit en handelt integer. De staf is, zo mogelijk, gevarieerd opgebouwd qua inhoudelijk profiel en ervaring. Het bestuur van de rekenkamer hanteert een personeelsbeleid, waarbij bevordering van kwaliteit een belangrijk uitgangspunt is, en zorgt voor de randvoorwaarden die nodig zijn om de kwaliteit van het personeel op peil te houden. De organisatie is zo ingericht dat een rechtmatige, doelmatige en doeltreffende taakuitvoering is gewaarborgd.

Programmering

De rekenkamer stelt onafhankelijk het onderzoeksprogramma op en bepaalt zelf over hoe zij haar middelen daarvoor inzet. Daarbij zoekt zij de dialoog met de raad of staten en gaat zij navolgbaar te werk. Bij de selectie van onderwerpen voor onderzoek maakt de rekenkamer een bewuste afweging tussen de inzet van middelen en de verwachte baten op basis van de wettelijke taak, haar beleidsvisie en vastgelegde criteria.

Onderzoeksproces

Onderzoek

Het onderzoek van de rekenkamer is planmatig, en vindt plaats op basis van een onderbouwd projectplan (met informatie over scope, planning, normenkader, kosten en doorlooptijd). Bij de uitvoering van het onderzoek wordt methodisch gewerkt. Zo nodig wordt externe deskundigheid ingehuurd. De rekenkamer is transparant over de onderzoeksopzet en het onderzoeksproces, informeert betrokkenen tijdig en zorgt voor een zorgvuldige documentatie van het onderzoek.

Wederhoor

Voordat definitieve conclusies en aanbevelingen worden geformuleerd, worden de bevindingen op hun feitelijke juistheid getoetst, door de in het onderzoek betrokken organisatie(s) in een proces van feitelijk wederhoor de gelegenheid te geven om op de bevindingen te reageren. De rekenkamer informeert betrokkenen over de wijze waarop de feitelijke reactie is verwerkt. Na afronding van het onderzoek en voor publicatie van het rapport wordt het bestuur van de gemeente of provincie gevraagd om in een bestuurlijke reactie te reageren op de conclusies en aanbevelingen van de rekenkamer. De bestuurlijke reactie wordt tegelijk met het rapport openbaar.

Openbaarmaking

De rekenkamer brengt haar rapport actief en zorgvuldig in de openbaarheid. De rekenkamer biedt de mogelijkheid aan om een toelichting aan het bestuur van de gemeente of de provincie te geven en stelt zich aanspreekbaar op.

Onderzoeksproducten

De rekenkamer maakt toegankelijke, betrouwbare rapporten met een heldere en goed onderbouwde kernboodschap. De rekenkamer formuleert hierbij aanbevelingen, die bruikbaar zijn voor het bestuur van de stad of provincie. Naast onderzoeksrapporten zijn er andere producten mogelijk, waarmee de toegankelijkheid, bruikbaarheid en relevantie van het onderzoek van de rekenkamer wordt vergroot en/of waarmee het functioneren van het bestuur van de stad of provincie kan worden verbeterd. Voorbeelden van andere producten zijn: rekenkamerbrieven, artikelen, werkconferenties en informerende films.

Effectiviteit

De rekenkamer bewaakt haar effectiviteit. Daartoe formuleert ze een beleidsvisie waarin zij uit haar wettelijke taak doelstellingen afleidt, waaraan succesindicatoren kunnen worden gekoppeld. De rekenkamer organiseert haar eigen lerend vermogen via een interne leercyclus. Daarbij wordt elk onderzoeksproject intern geëvalueerd. Aandachtspunten daarbij zijn de kwaliteit van proces en product en de behandeling en doorwerking van aanbevelingen. De rekenkamer gaat in een opvolgingsonderzoek na wat er met de overgenomen aanbevelingen is gedaan. Ook deze opvolgings-onderzoeken worden benut in de interne leercyclus.

Transparantie

De rekenkamer is transparant in hoe zij werkt en zoekt actief de openbaarheid op. In een openbaar en onderbouwd jaarplan legt zij vast welke onderwerpen zij onderzoekt en waarom. Zij communiceert actief over de opzet en uitvoering van een onderzoek met betrokkenen. Haar rapporten zijn openbaar. De rekenkamer rapporteert geen gegevens die vertrouwelijk zijn. De communicatie met de pers vindt zorgvuldig plaats. In haar jaarverslag legt de rekenkamer verantwoording af.

Periodieke evaluatie

De rekenkamer wordt periodiek (minimaal één keer in de zes jaar) geëvalueerd door middel van een visitatie onder verantwoordelijkheid van de ondertekenaars van dit kwaliteitshandvest. Bij een visitatie wordt het functioneren van de hele organisatie beoordeeld op basis van de kwaliteitscriteria uit dit handvest.

TOETSINGSKADER

In dit toetsingskader zijn de onderdelen van het handvest uitgewerkt in concrete toetsingspunten. Bij het formuleren van deze toetsingspunten is gebruik gemaakt van de gemeentewet, standaarden van het Instituut of Internal Auditors, de Vereniging voor Beleidsonderzoek, de IntoSAI en de Algemene Rekenkamer.

Goed bestuur

Het bestuur van de rekenkamer handelt onafhankelijk, deskundig en integer. Het gevoerde bestuur is rechtmatig, doelmatig en doeltreffend. De oordeelsvorming van het bestuur van de rekenkamer over het functioneren van de gemeente of de provincie is weloverwogen en transparant.

Onafhankelijkheid

- Er vindt toetsing of melding plaats van hoofd- en/of nevenfuncties van het bestuur.
- Het bestuur van de rekenkamer bevordert dat de gemeenteraad of provinciale staten steeds en tijdig de nodige middelen ter beschikking stellen voor een goede uitoefening van haar werkzaamheden.
- Het bestuur van de rekenkamer is gerechtigd dit budget naar eigen goeddunken en binnen de kaders van de wet te gebruiken.
- Het bestuur van de rekenkamer is zelfstandig in haar oordeelsvorming.

Deskundigheid

- Het bestuur van de rekenkamer draagt zorg voor deskundigheid op de volgende terreinen: beleidsonderzoek, management, (overheids-)financiën, politiek en bestuur.

Integriteit

- De rekenkamer¹ heeft een gedragscode voor haar bestuur, waarin bepalingen zijn opgenomen over onder meer het omgaan met informatie en kennis, informatiebeveiliging, het omgaan met externen en gecontroleerden, het aannemen van geschenken, het verschaffen van duidelijkheid over de rol van de rekenkamer en het woordvoerderschap.
- Het bestuur van de rekenkamer leeft deze gedragscode na.
- Leden van het bestuur van de rekenkamer nemen geen besluiten over rekenkameropdrachten waarmee zij een additionele persoonlijke vergoeding verwerven.
- Het bestuur van de rekenkamer stimuleert en bevordert dat iedere medewerker integer handelt. In de paragraaf *Organisatie en medewerkers* wordt ingegaan op de eisen die worden gesteld aan iedere medewerker op het gebied van integriteit.

Rechtmatigheid

- Het bestuur van de rekenkamer opereert volgens wet- en regelgeving en de verordeningen, met onder meer speciale aandacht voor jaarverslaggeving, archivering, informatiebeveiliging en de omgang met vertrouwelijke gegevens.
- Het bestuur van de rekenkamer stimuleert en bevordert dat iedere medewerker rechtmatig handelt.

---

¹ Met rekenkamer wordt bedoeld de organisatie al zodanig, bestaande uit bestuurders en professionele staf

Doelmatigheid en doeltreffendheid

- Het bestuur van de rekenkamer zorgt ervoor dat de organisatiekosten gering zijn en passend bij de taak van de rekenkamer.
- Het bestuur van de rekenkamer stelt ankerpunten vast om te beoordelen of de rekenkamer doelmatig en doeltreffend handelt.
- Het bestuur van de rekenkamer bevordert de doeltreffendheid en het doelmatig handelen.
- Het bestuur van de rekenkamer stimuleert doelmatig handelen door middel van het opstellen van instructies voor programmeren (*zie bewuste afweging tussen kosten en opbrengsten*) en het onderzoeksproces (*zie planmatig onderzoek*).

Weloverwogen

- Er bestaat een interne kwaliteitsprocedure die een onafhankelijke inbreng door medewerkers en/of bestuurders die niet direct bij het onderzoek betrokken zijn garandeert.

Transparantie

- In de paragrafen *Onderzoeksproces en Transparantie* wordt ingegaan op de eisen die op het gebied van transparantie worden gesteld aan de werkwijze van de rekenkamer.

Organisatie en medewerkers

Het bestuur van de rekenkamer beschikt over een professionele staf. De onderzoeksstaf heeft een academisch werk- en denkniveau, bezit onderzoeksvaardigheden en politiek-bestuurlijke sensitiviteit en handelt integer. De staf is, zo mogelijk, gevarieerd opgebouwd qua inhoudelijk profiel en ervaring. Het bestuur van de rekenkamer hanteert een personeelsbeleid, waarbij bevordering van kwaliteit een belangrijk uitgangspunt is, en zorgt voor de randvoorwaarden die nodig zijn om de kwaliteit van het personeel op peil te houden. De organisatie is zo ingericht dat een rechtmatige, doelmatige en doeltreffende taakuitvoering is gewaarborgd.

Onderzoeksvaardigheden

- De onderzoeksstaf is in staat om onderzoeken uit te voeren of aan te sturen.
Dat wil zeggen dat er sprake is van:
  - een academisch werk en denkniveau;
  - politiek-bestuurlijke sensitiviteit ;
  - ervaring in uitvoering van beleidsonderzoek en/of bedrijfsvoeringonderzoek;
  - relevante onderzoekskompetenties die vastgelegd zijn in functieprofielen.
- Er wordt systematisch gewerkt aan het ontwikkelen van de professionaliteit van de onderzoeksstaf bij:
  - werving;
  - beoordelingsgesprekken;
  - bevordering.door:
  - goede inschatting te maken van personeelsbehoefte;
  - planmatig prestaties te evalueren;
  - de professionele ontwikkeling te stimuleren.

Integriteit

- De medewerkers van de rekenkamer leggen de ambtseed of -gelofte af.
- De rekenkamer heeft een gedragscode die geldt voor iedere medewerker en waarin bepalingen zijn opgenomen over het omgaan met informatie en kennis, het omgaan met externen en gecontroleerden, het aannemen van geschenken, melden van nevenfuncties en het verschaffen van duidelijkheid over de rol van de rekenkamer.
- Persoonlijke banden die van invloed zijn op het professioneel handelen worden door iedere medewerker voorafgaand aan het onderzoek gemeld bij het bestuur van de rekenkamer.
- Door het bestuur van de rekenkamer vindt er toetsing plaats van hoofd- en/of nevenfuncties van de medewerkers.

Personeelsbeleid gericht op kwaliteit

- Het bestuur van de rekenkamer heeft een document waarin het personeelsbeleid is vastgelegd. In dit personeelsbeleid is aandacht voor het op peil houden van de professionaliteit van de onderzoekstaf.
- Bij intensief gebruik van derden of tijdelijk personeel voor het uitvoeren van onderzoek is er een document (een inhuurprotocol) waarin de kwaliteitseisen zijn vastgelegd die aan derden worden gesteld, onder meer aan de geheimhoudingsplicht en de borging van onafhankelijkheid.
- Het personeelsbeleid en het bovengenoemde inhuurprotocol kennen richtlijnen die bij toepassing een redelijke zekerheid verschaffen dat de taken worden verricht in overeenstemming met relevante standaarden en toepasselijke wettelijke eisen.

Randvoorwaarden personeelsbeleid

- Iedere medewerker wordt in staat gesteld om opleidingen en trainingen te volgen die nodig zijn om zijn/haar professionele ontwikkeling te versterken.
- Aandachtspunten daarbij zijn onderzoekscompetenties en kennis van de publieke sector.
- Iedere medewerker wordt gestimuleerd om lid te worden van voor zijn of haar werk relevante beroeps- en/of wetenschappelijke organisaties en om in de activiteiten van die organisaties te participeren.

Programmering

De rekenkamer stelt onafhankelijk het onderzoeksprogramma op en bepaalt zelf hoe zij haar middelen daarvoor inzet. Daarbij zoekt zij de dialog met de raad of staten en gaat zij navolgbaar te werk. Bij de selectie van onderwerpen voor onderzoek maakt de rekenkamer een bewuste afweging tussen de inzet van middelen en de verwachte baten op basis van de wettelijke taak, haar beleidsvisie en vastgelegde criteria.

Onafhankelijkheid keuzes

- De keuze van een onderwerp wordt altijd beargumenteerd.
- Bij een verzoek tot onderzoek wordt beargumenteerd waarom op het verzoek wordt ingegaan of niet.
- In de argumentatie speelt een rol: de wettelijke taak, de uitwerking van die taak in de beleidsvisie en vastgelegde criteria.

In dialoog met de raad of staten

- Vertegenwoordigers van de raad of staten worden in de gelegenheid gesteld om onderwerpen voor onderzoek aan te dragen en/of hun zienswijze te geven op potentiële onderzoeksonderwerpen.

Navolgbaarheid keuzes

- De rekenkamer licht haar keuze voor een onderzoeksonderwerp toe.
- De rekenkamer heeft een procedure vastgesteld die wordt gevolgd bij het proces om te komen tot een selectie van onderwerpen.

Bewuste afweging tussen inzet van middelen en verwachte baten

- De rekenkamer heeft uitgangspunten geformuleerd over wat in algemene zin redelijke kosten zijn voor een project in termen van onderzoekstijd en doorlooptijd.
- De rekenkamer maakt voor elk project dat overwogen wordt voor een onderzoeksprogramma een globale indicatie van benodigde onderzoekstijd en doorlooptijd.
- De rekenkamer maakt een inschatting van de verwachte baten van projecten in termen van de bijdrage aan de doelen van de rekenkamer.
- Als een onderwerp relevant lijkt, maar de gewenste richting van het onderzoek of de opbrengsten van een project niet helder zijn, kan een korte verkenning naar dat onderwerp in het programma worden opgenomen.

Onderzoeksproces

Onderzoek

Het onderzoek van de rekenkamer is planmatig, en vindt plaats op basis van een onderbouwd projectplan (met informatie over scope, planning, normenkader en doorlooptijd). Bij de uitvoering van het onderzoek wordt methodisch gewerkt. Zo nodig wordt externe deskundigheid ingehuurd. De rekenkamer is transparant over de onderzoeksopzet en het onderzoeksproces, informeert betrokkenen tijdig en zorgt voor een zorgvuldige documentatie van het onderzoek.

Wederhoor

Voordat definitieve conclusies en aanbevelingen worden geformuleerd, worden de bevindingen op hun feitelijke juistheid getoetst, door de in het onderzoek betrokken organisatie(s) in een proces van feitelijk wederhoor de gelegenheid te geven om op de bevindingen te reageren. De rekenkamer informeert betrokkenen over de wijze waarop de feitelijke reactie is verwerkt. Na afronding van het onderzoek en voor publicatie van het rapport wordt het bestuur van de gemeente of provincie gevraagd om in een bestuurlijke reactie te reageren op de conclusies en aanbevelingen van de rekenkamer. De bestuurlijke reactie wordt tegelijk met het rapport openbaar.

Openbaarmaking

De rekenkamer brengt haar rapport actief en zorgvuldig in de openbaarheid. De rekenkamer biedt de mogelijkheid aan om een toelichting aan het bestuur van de gemeente of de provincie te geven en stelt zich aanspreekbaar op.

Planmatig onderzoek

- Aan het onderzoek ligt een door het bestuur van de rekenkamer goedgekeurd projectplan ten grondslag, waarin onderzoeksvragen, mijlpalen, onderzoekstijd en verwachte tussenproducten zijn opgenomen.
- Bij een toetsend onderzoek is in het projectplan een normenkader op hoofdlijnen opgenomen, dat gebaseerd is op weloverwogen en algemeen aanvaarde normen
- De samenstelling van het onderzoeksteam blijft gedurende het onderzoek zo veel mogelijk stabiel.
- De projectverantwoordelijke informeert het bestuur van de rekenkamer regelmatig en tijdig over de opzet en de inhoudelijke voortgang van het onderzoek en over de keuzen die tijdens de uitvoering gemaakt worden. Eventuele afwijkingen worden tijdig gemeld en zo nodig wordt een voorstel tot aanpassing van het projectplan aan het bestuur van de rekenkamer voorgelegd.

Methodisch onderzoek

- De keuze van de te hanteren methoden en technieken voor dataverzameling en data-analyse is geschikt voor de beantwoording van de onderzoeksvragen.
- Er vindt tijdens de uitvoering van het onderzoek een interne kwaliteitscontrole plaats.

Transparantie

- De gecontroleerde(n) wordt volledig en tijdig geïnformeerd over opzet, planning, normenkader, voortgang, eventuele bijstelling en uitkomsten (producten) van het onderzoek.
- Het onderzoekproces kan op basis van de documenten in het dossier gereconstrueerd worden.

Feitelijk wederhoor

- De rekenkamer stelt de gecontroleerde(n) schriftelijk op de hoogte van haar bevindingen.
- De gecontroleerde(n) wordt gevraagd om onderbouwd aan te geven of er sprake is van feitelijke onjuistheden of omissies.
- De termijn waarbinnen moet worden gereageerd, ligt vast in een verordening of protocol en is gecommuniceerd.
- De rekenkamer informeert betrokkenen over de wijze waarop de feitelijke reactie is verwerkt.

Bestuurlijke reactie

- De rekenkamer verzoekt het onderzochte bestuur een bestuurlijke reactie te geven, waarin ingegaan wordt op conclusies en aanbevelingen.
- De termijn waarbinnen het onderzochte bestuur moet reageren, ligt vast in een verordening of protocol en is bekend gemaakt aan het bestuur.
- Desgewenst voorziet de rekenkamer de bestuurlijke reactie van het onderzochte bestuur van een nawoord.
- Mits tijdig ontvangen worden de bestuurlijke reactie van het onderzochte bestuur en het nawoord opgenomen in de definitieve versie van het rapport.

Actieve en zorgvuldige openbaarmaking

- De rekenkamer maakt haar rapport openbaar.
- Een rapport dat openbaar wordt gemaakt kan en mag geen vertrouwelijke gegevens bevatten.
- Openbaarmaking van een rapport dient te worden getoetst aan de (objectieve) criteria set van de Wet openbaarheid van bestuur.
- De uitgangspunten voor de communicatie met de pers zijn vastgelegd in een protocol.
- Leden van de vertegenwoordigende organen en de onderzochte besturen krijgen het rapport en een eventueel persbericht in beginsel onder embargo te zien voordat de rekenkamer het rapport openbaar maakt.

Aanspreekbaarheid

- Het bestuur van de rekenkamer biedt de mogelijkheid voor een toelichting op haar rapport aan gemeenteraden of provinciale staten.
- Vragen van leden van de gemeenteraden of provinciale staten en van journalisten over het onderzoek worden beantwoord.

Onderzoeksproducten

De rekenkamer maakt toegankelijke, betrouwbare rapporten met een heldere en goed onderbouwde kernboodschap. De rekenkamer formuleert hierbij aanbevelingen, die bruikbaar zijn voor het bestuur van de stad of provincie. Naast onderzoeksrapporten zijn er andere producten mogelijk, waarmee de toegankelijkheid, bruikbaarheid en relevantie van het onderzoek van de rekenkamer wordt vergroot en/of waarmee het functioneren van het bestuur van de stad of provincie kan worden verbeterd. Voorbeelden van andere producten zijn: rekenkamerbrieven, artikelen, werkconferenties en informerende films.

Toegankelijkheid

- De onderzoeksrapporten hebben een heldere structuur en een duidelijke boodschap. Ze kunnen met enige inspanning worden begrepen door een ieder die de Nederlandse taal in voldoende mate beheerst.
- Vakjargon wordt zoveel mogelijk vermeden en anders uitgelegd.
- Tabellen, grafieken en illustraties ondersteunen de tekst en elkaar.
- Er is een duidelijk onderscheid in de tekst tussen feiten en oordelen.

Betrouwbaarheid

- De aanpak van het onderzoek is beschreven en onderbouwd door middel van de keuze van de te hanteren methoden en technieken voor dataverzameling en data-analyse.
- De selectie van onderzochte eenheden wordt verantwoord.
- De bevindingen worden voorzien van bronnen en deze zijn zoveel mogelijk gezaghebbend.
- Alle relevante bevindingen en feiten worden vermeld, positief en negatief.

Goede onderbouwing

- Bevindingen sluiten aan op de onderzoeksvragen.
- De conclusies zijn onderbouwd door de bevindingen.
- Er is aandacht voor de achtergronden en oorzaken van de geconstateerde bevindingen.

Bruikbaarheid

- Aanbevelingen zijn toegesneden op de specifieke situatie, gericht op het (kunnen) bijdragen aan het bereiken van de onderzoeksdoelstelling en aan de oplossing van het gesignaleerde probleem.
- Aanbevelingen zijn uitvoerbaar en concreet (geven antwoord op de vragen “waarom, wie, wat, hoe en wanneer”) en zijn gericht op verbetering van functioneren of presteren.
- Conclusies, aanbevelingen en nawoord zijn zo geformuleerd dat zij de discussie in de gemeenteraad of provinciale staten stimuleren.

Andere producten

- Ook andere producten van de rekenkamer zijn in vorm en opzet zodanig dat ze optimaal bijdragen aan het functioneren van het bestuur van de gemeente of provincie.

Effectiviteit

De rekenkamer bewaakt haar effectiviteit. Daartoe formuleert ze ankerpunten waarin zij uit haar wettelijke taak doelstellingen afleidt, waaraan succesindicatoren kunnen worden gekoppeld. De rekenkamer organiseert haar eigen lerend vermogen via een interne leercyclus. Daarbij wordt elk onderzoeksproject intern geëvalueerd. Aandachtspunten daarbij zijn de kwaliteit van proces en product en de behandeling en doorwerking van aanbevelingen. De rekenkamer gaat in een opvolgingsonderzoek na wat er met de overgenomen aanbevelingen is gedaan. Ook deze opvolgings-onderzoeken worden benut in de interne leercyclus.

Realisering doelstellingen

- Bij de ankerpunten zijn doelstellingen opgenomen met daaraan gekoppeld succesindicatoren.
- Periodiek wordt nagegaan of:
  - de raad/staten (een groot deel van) de aanbevelingen van de rekenkamer overnemen door het nemen van een besluit over het rekenkamerrapport;
  - de producten van de rekenkamer leiden tot een productief politiek debat en/of besluitvorming;
  - de producten van de rekenkamer bijdragen aan doelmatiger, doeltreffender (en rechtmatige) besteding van overheidsmiddelen.

Leercyclus, de lerende rekenkamer

- Elk project dat leidde tot een eindproduct wordt geëvalueerd.
- Het evaluatieverslag wordt besproken en eventueel vastgesteld.
- Periodiek besteedt het bestuur aandacht aan de leercyclus en kwaliteitsverbetering met gebruikmaking van de resultaten van projectevaluaties.

Opvolgingsonderzoeken

- Periodiek voert de rekenkamer opvolgingsonderzoeken uit waarin wordt teruggeblikt op het eerdere onderzoek, de mate waarin de overgenomen aanbevelingen zijn opgevolgd en de mate waarin het destijds geconstateerde probleem is opgelost.
- De bevindingen uit de opvolgingsonderzoeken worden tevens benut om de succes- en faalfactoren van het eerdere onderzoek te definiëren en te gebruiken in de interne leercyclus.

Transparantie

De rekenkamer is transparant in hoe zij werkt en zoekt actief de openbaarheid op. In een openbaar en onderbouwd jaarplan legt zij vast welke onderwerpen zij onderzoekt en waarom. Zij communiceert actief over de opzet en uitvoering van een onderzoek met betrokkenen. Haar rapporten zijn openbaar. De rekenkamer rapporteert geen gegevens die vertrouwelijk zijn. De communicatie met de pers vindt zorgvuldig plaats. In haar jaarverslag legt de rekenkamer verantwoording af.

Werkwijze

- De werkwijze en procedures van de rekenkamer zijn vastgelegd in een document, dat vrij verkrijgbaar is en via een website toegankelijk is gemaakt.

Jaarplan

- De rekenkamer stelt een jaarplan en een begroting vast.
- In het jaarplan, zijn het onderzoeksprogramma en eventuele andere activiteiten opgenomen.
- Het jaarplan en de begroting zijn vrij verkrijgbaar en via een website toegankelijk gemaakt.

Openbaarheid

- De rekenkamer maakt rapporten openbaar door toezending van de rapporten aan de raad/staten en betrokkenen, verspreiding van een persbericht en door openbaarmaking via een website.
- De pers wordt evenwichtig benaderd; in de regel op dezelfde manier volgens een vaste procedure. Daarbij is de communicatie altijd in lijn met het rapport en de in het communicatieprotocol vastgelegde uitgangspunten.

Jaarverslag

- Er zijn een jaarverslag en een jaarrekening.
- In het jaarverslag en de jaarrekening wordt terug gekeken naar de voornemens in het jaarplan en begroting. Het jaarverslag en de jaarrekening zijn vrij verkrijgbaar en via een website toegankelijk gemaakt.

Periodieke evaluatie

De ondertekenaars van dit kwaliteitshandvest spreken af dat de rekenkamer periodiek (minimaal één keer in de zes jaar) wordt geëvalueerd door middel van een interne evaluatie. De interne evaluatie is primair gericht op kwaliteitsverbetering. Tevens vindt er minimaal één keer in de zes jaar een zelfevaluatie plaats; idealiter tussen twee interne evaluaties in. Optioneel kunnen rekenkamers aanvullend hierop een externe evaluatie laten uitvoeren door een onafhankelijke, externe evaluatiecommissie. De externe evaluatie is gericht op externe verantwoording. Bij de beoordeling in het kader van zowel de interne evaluatie, zelfevaluatie als de externe evaluatie staan de kwaliteitscriteria uit dit handvest centraal.

Periodieke evaluatie

- De rekenkamer heeft een document waarin een evaluatieprocedure is vastgelegd.
- In die procedure staat wanneer er evaluaties plaatsvinden; dat moet voor de interne evaluatie minimaal één keer in de zes jaar gebeuren.
- In die procedure staat wanneer er zelfevaluaties plaatsvinden. Dat moet minimaal één keer in de zes jaar gebeuren; idealiter tussen twee interne evaluaties in. Zelfevaluaties worden afgesloten met een verslag.

Interne evaluatie

- Een interne evaluatie wordt uitgevoerd door een onafhankelijke en gezaghebbende commissie waarin tenminste ook één van de andere ondertekenaars vertegenwoordigd is (peer review).
- Voordat de interne evaluatiecommissie haar werkzaamheden start, informeert de rekenkamer de ondertekenaars over de beoogde samenstelling van de interne evaluatiecommissie. De ondertekenaars krijgen één week de gelegenheid om onderbouwd bezwaar te maken tegen de samenstelling van de interne evaluatiecommissie. Volgens het pas toe, of leg uit principe reageert de desbetreffende rekenkamer aan de bezwaarmaker(s).

Beoordeling interne evaluatie

- De beoordeling bij de evaluatie is intern en blijft dus vertrouwelijk.
- Het doel van de beoordeling bij de interne evaluatie is het verkrijgen van informatie om de organisatie en werkwijze van de rekenkamer –indien dat nodig blijkt– voor de toekomst te verbeteren.
- De rekenkamer geeft op een toegankelijke wijze inzicht in haar functioneren en stelt haar recente zelfevaluaties ter beschikking.
- De beoordeling geschiedt primair op basis van de kwaliteitscriteria die in dit handvest zijn vastgelegd.
- De gevisiteerde rekenkamer wordt in de gelegenheid gesteld de concept-rapportage te toetsen op eventuele feitelijke onjuistheden.
- Als een rekenkamer structureel op essentiële punten niet voldoet aan de kwaliteitscriteria van het handvest, is de desbetreffende rekenkamer verplicht om een verbeterplan te maken en voor te leggen aan de andere ondertekenaars.

Externe evaluatie (facultatief)

- Optioneel kunnen bestuursleden en/of directieleden van de gevisiteerde rekenkamer aanvullend op de interne evaluatie een externe evaluatie gericht op externe verantwoording laten uitvoeren door een onafhankelijke, externe evaluatiecommissie.¹

Beoordeling externe evaluatie

- Het doel van de externe evaluatie is het afleggen van externe verantwoording. De beoordeling wordt dan ook openbaar gemaakt.
- De ondertekenaars streven ernaar dat de beoordeling primair gebeurt op basis van de kwaliteitscriteria die in dit handvest zijn vastgelegd.
- Bij de externe evaluatie worden mogelijk externe stakeholders betrokken (bijvoorbeeld de gemeenteraad).
- Er vindt een hoor- en wederhoorprocedure plaats.

---

¹ In de praktijk kan ook de gemeenteraad of de staten een externe evaluatie laten uitvoeren.